

HANZE STEDEN aan de IJssel

Toen Amsterdam en Rotterdam nog nauwelijks wat voorstelden, waren de Hanzesteden in Oost-Nederland machtige handelscentra. De welvaart die dit bracht, is nog altijd te bewonderen in Deventer, Zutphen en Doesburg.

Tekst Marianne Wilschut | Foto's Nationale Beeldbank, ANP, Alamy e.a. | Illustratie Caroline Cracco

1. CULTUUR

Aan de ketting

Wie is er niet ooit een bibliotheekboek vergeten terug te brengen? Ook in de zestiende eeuw gebeurde dit al. Omdat er regelmatig boeken verdwenen, besloten de beheerders van de openbare leeszaal De Librije in de Zutphense Walburgiskerk de boeken aan de ketting te leggen. De Librije, opgericht in 1564, is de enige

De Walburgiskerk.

overgebleven kettingbibliotheek van Nederland. De boeken zijn nog steeds vastgeketend aan de originele lessenaars.

www.librije-zutphen.nl

2. HORECA

Stadsbierhuys

In de Hanzetijd was de waag een belangrijke ontmoetingsplek. Stadsbierhuys De Waag in Doesburg begon

in 1478 als combinatie van waag en café. Hier werden handelsgoederen gewogen, sloten koopmannen contracten af, kregen arbeiders hun loon

Stadsbierhuys De Waag.

betaald en zongen studenten drankliederen onder het genot van een kruik bier. Het stadsbierhuys, dat is opgetrokken in de stijl van de Hanzegotiek, doet nu nog steeds dienst als kroeg en restaurant. De internationale bierkaart van dit oudste café van Nederland is beroemd.

www.waagdoesburg.nl

3. LEKKERNIJ Deventer Koek

Het recept is een geheim, maar de ingrediënten zijn bekend: roggemeel, honing, water en specerijen. Deventer Koek, die al sinds de middeleeuwen wordt gebakken, is een begrip. In de Deventer Koekwinkel, in een monumentaal pand aan het stadsplein De Brink in Deventer, wordt verse Deventer Koek afgebakken. Ook zijn er veel voorwerpen te zien die herinneren

Deventer Koek.

aan de koekhistorie van Deventer. In het knusse winkeltje zijn nog meer lekkernijen uit grootmoeders tijd te koop; ook is er een koffie- en theeschenkerij in gevestigd.

www.deventerkoekwinkel.nl

4. NATUUR Klimmende vis

Wat is er nog ontspannender dan naar een aquarium staren? Naar klimmende vissen kijken wellicht? In Doesburg kunnen passanten de krachttoeren van vissen bekijken als zij daar via de vistrap het vijf meter hoogteverschil tussen de Gelderse IJssel en de Oude IJssel overbruggen. Dankzij deze vispassage kunnen soorten als de paling, rivierprik en de serpeling weer via de Oude IJssel naar hun paaigebieden in Duitsland zwemmen. Het bovengrondse gedeelte van deze vispassage is vrij toe-

Vispassage Doesburg.

gankelijk. In de ondergrondse bezoekersruimte zijn de klimmende vissen via een ruit in het water te zien.

www.bezoek-doesburg.nl

5. FIETSEN Vergezichten over de IJssel

De rivier de IJssel bracht dankzij de verbinding met de Zuiderzee en het Duitse achterland rijkdom en voorspoed voor Oost-Nederland. De LF3-Hanzeroute volgt deze mooie rivier via slingerende dijken met im-

ponerende vergezichten. Onderweg valt er in de zeven Hanzesteden die aan deze meerdaagse route liggen op cultureel en culinair gebied genoeg te zien en te beleven.

www.visithanzesteden.nl

6. EVENEMENT Theaterspektakel

Bij Deventer zullen veel mensen al snel aan de beroemde boekenmarkt denken, die jaarlijks in augustus bibliofielen naar het centrum trekt.

Deventer Op Stelten.

Het theaterfestival Deventer Op Stelten, dat elk jaar in juli plaatsvindt, is zeker ook een must see. Drie dagen lang strijken toonaangevende (buiten)theatergezelschappen uit binnen- en buitenland neer in de boekenstad om daar uit te pakken met spektakel, maar ook met intieme optredens.

www.deventeropstelten.nl

7. ETEN/OVERNACHTEN Culinaire devotie

Ooit aten de dominicaner monniken in de refter er hun maaltijden. Tegenwoordig doet het voormalige Broederen klooster in Zutphen, stammend uit 1200, dienst als boutiquehotel. Een van de oudste bouwwerken van de stad staat nu in het teken van de culinaire devotie. Er is een bierbar, een ginbar en in de middeleeuwse kelder kan men afdalen voor een wijn/▶

Het Broederen klooster.

spijsproeverij. Vanuit de open keuken van het Grand Café tovert de chef-kok fantastische gerechten op tafel. www.broederenklooster.nl

8. OUDERWETSE KOST In de pan van de middeleeuwen

Deventer transformeert in carnavals-tijd in het Stokvissengat. Een overblijfsel uit de tijd dat de Deventer 'Bergenvaarders' stokvis uit Noorwegen haalden. En in Hanzestad Doesburg werd al in 1457 mosterd gemaakt. Het zijn weetjes uit het *Hanzekookboek; in de pan van de Middeleeuwen* van Karen Groeneveld. Hierin staan gerechten uit de negen Nederlandse Hanzesteden (Kampen, Zwolle, Hattem, Hasselt, Doesburg, Zutphen, Deventer, Harderwijk en Elburg), gebaseerd op middeleeuwse gerechten uit deze steden. Naast een kookboek is het ook een culinair geschiedenisboek.

9. WANDELEN Hanzestedenpad

Hoge rivierdijken, robuuste rietpartijen, bosrijke landgoederen en deftige havezaten. Al wandelend over het Hanzestedenpad, het streekpad dat de historische Hanzesteden langs de IJssel met elkaar verbindt, kom je niet alleen rijke cultuurhistorie maar ook bijzondere natuur tegen. Het

Met carnaval heet Deventer Stokvissengat

3x Hanzegotiek aan de IJssel

Paul le Blanc, oud-docent kunstgeschiedenis en secretaris van Monumentenvereniging Doesburg, tipt drie mooie voorbeelden van hanzegotiek ofwel baksteengotiek:

- "In het vijftiende-eeuwse stadhuis van Doesburg zijn typische kenmerken van de hanzegotiek goed te zien. Bijvoorbeeld het gebruik van baksteen en de diepliggende nissen met platte korbogen rondom de vensterpartijen."
- "Het zestiende-eeuwse woonhuis Bolwerck op de Zaadmarkt in Zutphen met blindnissen met korbogen en trapgevel met bakstenen pinakels is ook een prachtig voorbeeld."
 - "Het Olde Munte in Deventer is een koopmanshuis dat tevens dienstdeed als pakhuis. De naam Oude Munt kan erop duiden dat hier munten werden geslagen."

pad heeft een nieuwe gids gekregen: *Streekpad 11 Hanzestedenpad*. In deze volledig herziene gids zijn naast de hoofdroute van Doesburg naar Kampen negen extra dagwandelingen opgenomen. *Te koop op Wandelnet.nl*

Het Hanzestedenpad.

Wat is de Hanze eigenlijk?

Oost-Nederland beleefde dankzij het Hanzeverbond al veel eerder een 'Gouden Eeuw'. Tussen de twaalfde en zestiende eeuw sloten meer dan tweehonderd Europese steden in onder meer Duitsland, Nederland en Scandinavië handelsverdragen met elkaar. Met het Hanzeverbond beschermden de steden elkaar tegen aanvallen van piraten. Door samen te werken konden ze op grote schaal inkopen en zich beter wapenen tegen de grillen van de landsheren. Door de handel in onder andere vis, hout, granen, bier, dierenhuiden en laken werden de ondernemers in de steden steenrijk. Het geld staken ze bijvoorbeeld in mooie gebouwen en dikke stadsmuren. ■

Een leuke fietstocht langs de Gelderse Hanzesteden: www.plusonline.nl/historische-plaatsen